

P U Ä 3 3

SNIIMLDÖÖGC: Paalgåskoo'ddi öhttös; Irene Salmensuo, Stephanie C. Lefèvre, Vesa Jumru, Kaisa Hurme, Tiina Pulkka, Tanja Pyhäjärvi, Jussa Seurujävi, Suomen Kästiyön Museo - Timo Veijalainen, Seven-1.

Siiskōs

Puää33	4
Puää33håidd	9
Paalgåskåå'dd	10
Paalgåskoo'ddi öhttös	12
Ä'rbbvuõðlaž silttummuš	16
Puää33håiddamee'kk	18
Pikalöözz	20
Puää33kiõččmõš	23
Kue'ddem	24
Puää33veärr	26
Puää33turismmm	27
Puää33 teåvat	28
Puää33håiddkulttuur jeäll viõhhssân	29
Puää33sannõs	30

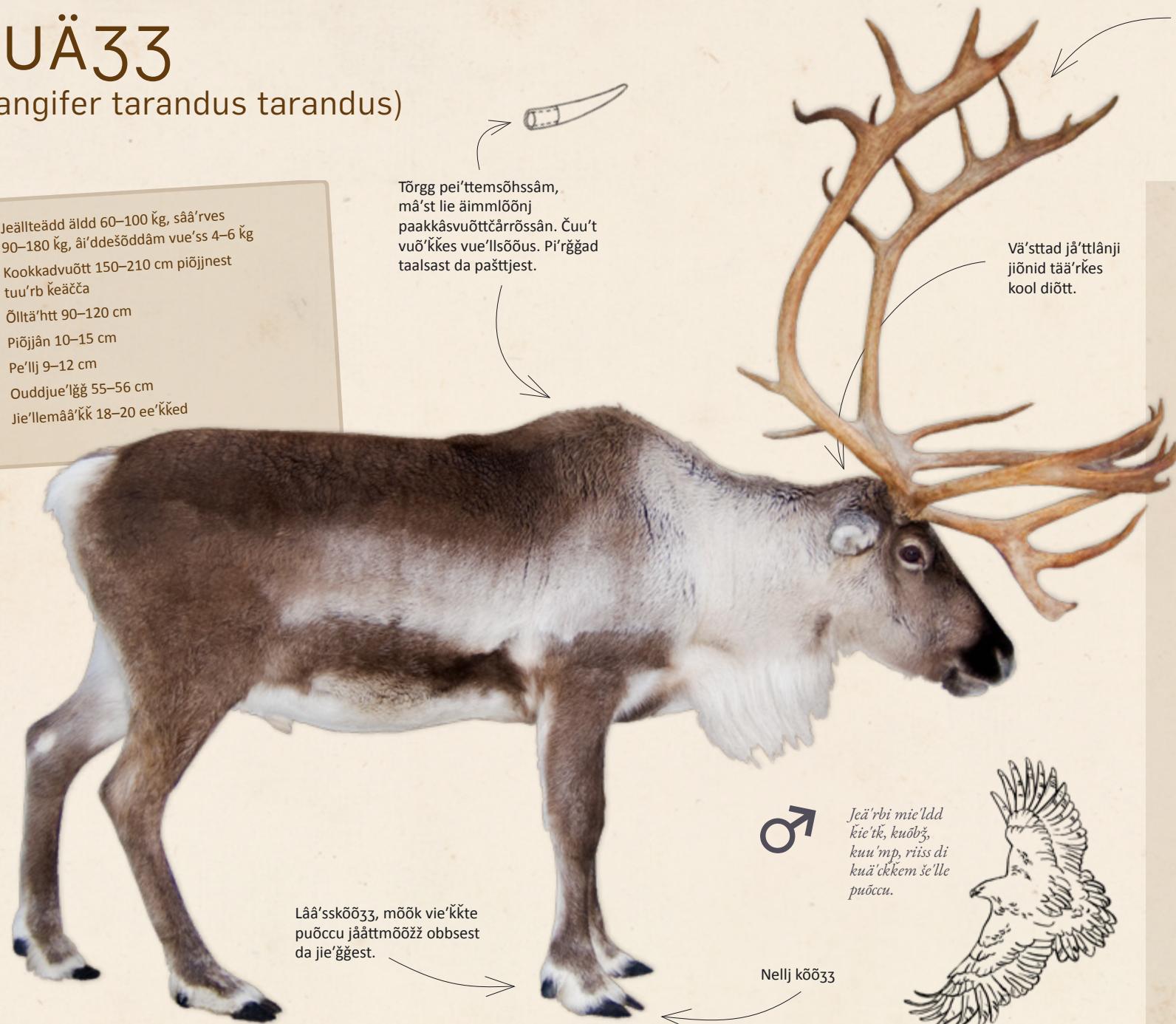
PAALGÅSKOO'DDI ÖHTTÖS

PL 8168 / Koskikatu 33 A 96101 Ruää'njargg
Puh. +358(0)16 331 6000, kirjaamo@paliskunnat.fi
paliskunnat.fi / pororeseptit.fi

PUÄ33

(Rangifer tarandus tarandus)

- Jeällteädd äldd 60–100 kg, sââ'rves 90–180 kg, â'i'ddešöddâm vue'ss 4–6 kg
- Kookkadvuött 150–210 cm piöjjnest tuu'r'b ūkka
- Ölltä'htt 90–120 cm
- Piöjjân 10–15 cm
- Pe'ilij 9–12 cm
- Ouddjue'ljg 55–56 cm
- Jie'llemââ'kk 18–20 ee'kked

4

Jeä'rbi mie'lldd kie'lk, kuõbž, kuu mp, riiss di kuä'ckkem še'lle puõccu.

Nellj kõõ33

Obbtähitas čue'rv, mõõk vaajtâ'vve piiri-i'jji. Čuä'rvv šâdd ūkka joba 2 cm suutkâst. Čue'rv meä'rtle puõccu statuuzz čiõkkrest. Sârvvaz â'nne čue'rvid gu tuärra ääldain. Čue'rvi šôrrâadvuött šâdd ââ'jj mie'lldd piiri-i'jj, poka puä33 älgg puârsmed.

Puä33 čiõgrdõõggâst.

TÄ'ST LIJ MÕÖNNÂM PUÄ33

Käkkar

Kõõzkkää'v kioj

5

Kuôlbbjee'l

Ääld â'nne čue'rvid,
gu peälšte vue'ssez da
čiõgrdõ'kkes.

Čââ'l'm lie šiõttlõõvvâm
ee'jipooddid. Čââ'l'm
čuõv pe'lkki riâdd
(tapetum lucidum) eu'nn
da čuõvvää'rjesvuõtt
motstâ'vee ee'jipooddi
mie'ldd. Käassa riâdd
lij kâ'llviskkâd da tâlvva
čiõlgg ââ'l'ik.

Haajjaicc lij tä'rkk. Âpss
porrmõõžz obbâz čõõd.

Pe'lljmiârkk muštal, kii lij
puõccu vuä'msteei.

♀

TOTŠNAI nje'ññlõspuäccja
le'be käckkum åâ'respuäccja
pijjât täujja ūkâll čeäpta.
Čiõggâr čuâvv ūkâll, mõõn
puäzzoummu â'nne äu'kken
jeä'rbi mie'ldd gu nâ'rre
puõccuid aiddu.

Viõkkâš võrrjå'ttêm
paakkad jue'ljid. Õđđmest
lij oljjhäpp, mii tâimm nu'tt-
mâ'ta puõlâškoolgâs.

Puõccu porrmõõ
norru nu'tt-a 400
porrmõõ-šââddain.
Tobddummus
puõccuporrmõõ lie
kuõbbâr da jee'el.

Lâ'pp

Rähss, mõõn kôrr haajj vie'kkat
puõccuid kaunnâd jeärrsid da
teâđted vaarin.

PIE'LL-LÅÅ'JES tukkjie'l'i. Jâått
ku'kes maa'tkîd da lekk jiânnai gu
åâcc porrmõõžz.

SÖHSSÂM EEU'N
mie'ldd jiânnai
nõõmtõõzz. Jm. Kää'mes
puäzz3 lij sa'mja'd,
sie'l'gges čuõivâk, viõ'l'gges
ju'vjj.

Sa'mja'd

Čuõivâk

Köbbju'vjj

Puõccu köõzkää'v čuäkkle gu puäzz lekk.
Köõzkää'vid čuäkklam tâimm jiõnnmiârkkân
jeärrsid čiõkkrest.

Ķeässä på'rÿgää'i'j puäzz kuåstta tuåggai.

Puäzzhåidd

*Puäzzhåiddvuu'd šorrōs lij 122 936
km² le'be 36 % obb Lää'ddjånnam
vu'vddšorrådvuôdåst.*

PUÄZZHÅIDDVU'VDD lij lää'jjest
meä'rtum vu'vdd, ko'st hååidet puöccuid.
Puöccu vuäz̄za ve'stted pâådai vuu'dest
jånnamvuä'mstemvuöiggådvuö'din huölkâni.
Puäzzhååid vuöiggådvuö'd da öölgtemvuö'd
meä'rtet puäzzhåiddlää'jjest.

Riikk öölgti ee'jjest 1898 puöccuvuä'msteejid
altteed paalgåskoo'ddid, kook lie meä'rtum
jånnamtiödlâž raa'jin. Juõ'kk puöccuvuä'msteei
kooll vue'ssbie'llen õõut paalgåskâdda.

På'rÿgmannust puäzz lij mocčumus.

- Jie'llempuöccu lie puäzzhåiddvuu'dest nu'tt-a 200 000 kå'ddempikalöözzi mânja.
- Kå'ddem-meä'r vaajtâlle piiri-ii'ji luâdjäälaid da naau'did šeellmõsteäddöözz mie'ldd.

Puäzzcoggâmääid cå'gge puöccuid, što tók jie jaådče
raaj pâjjel le'be jee'res paalgåskå'dd peälla.

Paalgåskå'dd

Lää'ddjánnam puäzzhåiddvoudda kooll miålggåd obbnes Lappi
mäddkå'dd da Pohjois-Pohjanmaa di Kainuu mäddkå'ddi tå'vv-vue'zz.
Puäzzhåiddvu'vdd lij juókkum paalgåskoo'ddid, kooi šorradvuött vaajtååll.

JUÖ'KK paalgåskå'dd jåå'dat halltôs, koon saaggjåå'dteei lij puäzzsee'žzed, väärrsaaggjåå'dteei lij väärrpuäzzsee'žzed da jee'res vuäzzlö'žzen nellj paalgåskå'dd vue'ssbeä'l. Halltöözz tåimmpâ'jj lij koumm ee'jj. Puäzzsee'žzed vä'sttad paalgåskå'dd tååimain da ee'ttkåstt paalgåskå'dd. Puk paalgåskå'dd lie Paalgåskoo'ddi öhttöözz vuäzzla.

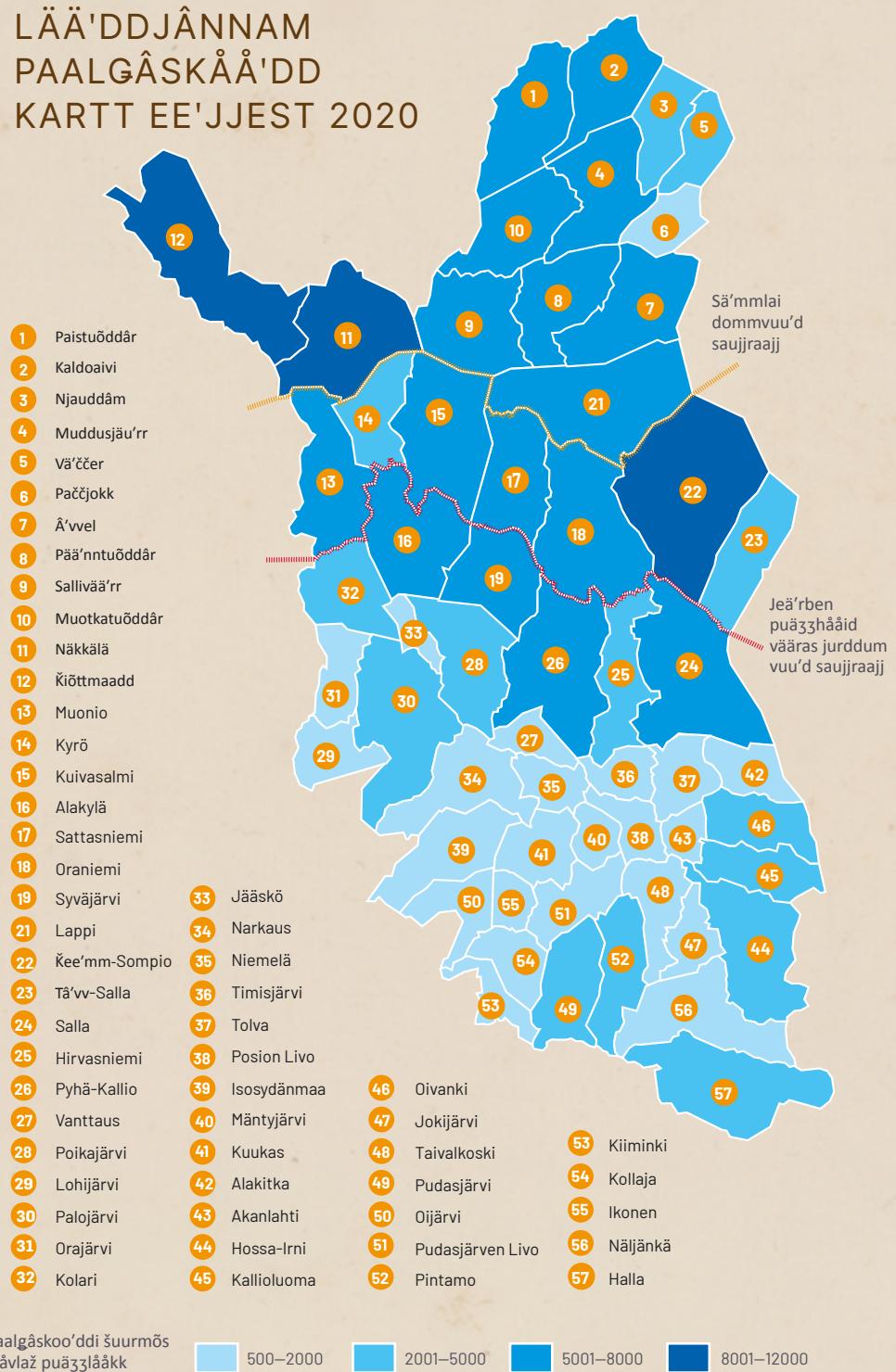
PAALGÅSKÅ'DD

- Puäzzhååid vooudlaž da vaaldsemvuööläž juåggas. Šorradvuött vaajtååll.
- Tuåjian håiddad puöccuid da puäzzhåiddtuåjaid.
- Jåå'dteei lij puäzzsee'žzed.

Pikalös

LÄÄ'DDJÁNNAM PAALGÅSKÅ'DD KARTT EE'JJEST 2020

Paalgâskoo'ddi õhttõs

Paalgâskoo'ddi
õhttõs lij puä3ztäääl
vuä'pstem-, ra'vvjem- da
ä'stobddiorganisaatio.

PAALGÂSKOO'DDI ÕHTTÕS
ooudâsveekk puä3zhâädid da tõn
tu'tkkummuž, vuä'ppast puä3ztäääl
aa'ssin, tuejjad aalgtõõzzid
puä3zhâädid da puä3ztäääl
õoudâsviikkmõõž diõtt, hâidd
puä3ztäääl kôskkvuõđid jee'res
õhtsažkâdda, va'sttag vä'lldkoo'ddi
kôskksaž raajjuä33cõggâmäädain,
preemm odđ pe'ljimiârkid da
va'sttag pe'ljimiârkkrekistee'rest.
Õhttõoz tuâj teäggat Lää'ddjânnam
riikk.

ÂÄ'LMOŠ TU'MMJEI ORGAAN LIJ EE'TTKEEISÅÅBBAR LE'BE PUÄ33PARLAME'NTT

- ❖ Norrâatt piiri-liiji puä3zhâiddee'jj aalgâst, kie'ssmannust.
- ❖ Puä3zsee'žzed ee'ttkâ'stte paalgâskoo'ddid.
- ❖ Va'lljee 14 vuäzzlõ'žzed halltõ'sse kolmm ee'jj pââ'j vääras. Mädd- da meä'cctäälmisteria da Sää'mte'gg nõõmte sij ee'ttki halltõ'sse.
- ❖ Kiött'tâall jm. ee'kkciõlgõõzzid da teä'ggötääll- da tâimmamplaanid.

TÅÄIM VÄÄŽNAI ÄÄ'ŠŠ

- Šöddi fabrikklaž mäddânnmõõžž (jm. meä'cctääl, kuâivâstâaim da piõggviõgg) puä33hoiddu tuejjääim hää'l'i uuccummuš.
- Puõccui tiõrvâsvuõđ da pue'rvaajjäm ooudâsviikkmõš tu'tkkummuž da tåäim ouu'dee'.
- Naau'di diõtt šöddâm puä33skää'dai vaaldšam da cõggmõš
- Puä3ztäääl ka'nnteeivuõđ õõudâsviikkmõš puu'ttõõzz, ouddsid da markknid tuärjhee tuâjain.

O'DINAKNALLŠEM TE'STTPUÄ33KAARDÂS

Paalgâskoo'ddi õhttõoz tuõ'lai Aanar
kââ'ddest Kaamsest maai'lmveiddsânji
o'dinakai Kutuharju kiõččlõddmõščiõ'kkâr,
mâin tuejeet tu'tkkummuž.

Raajju vâlvne

Puäzzcõggamääid
raajmõõd
teevvmõõd
juõvõ
kai'bbje jiän
tuâj.

VÄ'LDDKOO'DDI KÖSKKSAŽ RAAJJPUÄZZCÖGGAMÄÄID

Puäzzhåiddvuu'dest lij nu't-a 2 000 km öhttsaž
mäddraaj koumm riikkin.

Puäzzcõggamääid lij Ruõšjånnam da
Taarrjånnam vuâsttsaž raajin öhttsi'žze
1 200 kilometred. Cõggamääid tuõ'll'je
Paalgåskoo'ddi öhttõõzz kääzzköõzzast
tuâimmje 50 äiddouumzed 20 jee'res
paalgåskåå'dd vuu'dest. Vä'lkkoo'ddi raajin
rajjum puäzzcõggamääid mie'rren lij cõggâd
puõcci jäättmõõzz vä'lkkoo'ddi raaji râast.
Paalgåskoo'ddi öhttõs va'stad mädd- da
meä'ctctäällministeria tuâjjanouddmõõzzast
Taarrjånnam da Ruõšjånnam vuâsttsaž raajin
åârrai puäzzcõggamääidi kuddân åâ'nnmest da
vuâðteevvmest.

Taarrjånnmin äaid åâ'net kuddân juõkkum
kuddân åâ'nnem va'sttsuu'di
meâldlånnji. Ruõšjånnam vuâsttsaž
raajast puäzzcõggamääid raajmest da kuddân
åâ'nnmest va'stad Lää'ddjånnam.

Puäzzääidid kuddân åâ'nnem tââ'veajtõõlli
jeâllmõõzzin lij vä'zzel. Pääikai cõggamääid
mâ'ne juõvid pâ'jel. Nuu'bb beä'nn tâlvva
äaid vuä'i te kuâlddjed le'be äiddstoo'lbid
nârjurum muõtt da pee'cc muâ'rre ää'i'did.

Puäzzcõggamääid raajmõõd
teevvmõõd
juõvõ
kai'bbje jiän
tuâj.

PUÄZZVUÄ'MSTEEI VE'KKE OOUÐAS JIE'LLEMËÄIN AKTIIVLÂNJI

Puäzzhåidd lij puärrsummus veâl viöhssâñ
jie'li jie'llemëäinn Tâ'vv-Lää'ddjånnmest. Tõt
tuõ'llai siidid liõggsen vuu'din, ko'st jee'res tuâj
da pi'rõgeemuõõd kääiv lie uu'ccab.

Pei'vvlaž puäzzhåiddtuâjai lââ'ssen
puäzzvuä'msteei tuejjee kee'jitem tuâj ouddsin
da kääzzköõzzin. Vuei'vvpuâttjen lie ouddnam
puõccu vue'žž smavv-valmštem da
puäzzturismm. Puõccu vue'žž poout'tõs,
smavv-valmštem da turismm ouddnam,
mõõn vuõðdu lij šiõgg raajjâd. Še kiõtt-tuâjai,
sikiâjkktiingi da mä'tkkmooštai valmštem da
puõccu čârroudssi äu'kkummuš ta'rijee oðð
vuäittmõõzzid.

Ää'l puäzzhååid kuõ'ddi viõgg lie leämmaž
määngpeâllsažvuõtt da oodd šiõttâd mottjeei
jeâllmõõzzid.

Puä33ouumu ämmat tuärjjâatt ä'rbbvuõđlaž silttummša

Puä33ouumu ämmat lij luõttu šiõttlõõvvomõš da luâđ tobddmõš. Jie'llem jáått ee'jjpoooddi, šõõnji da puä33pää'i ki mie'ldd, puõccu määinaivui'm. Päärna vuä33ja tääujja ju'n siõmžen jii'jjes pe'lljmiârk.

LÄÄ'DDJÄNNMEST PUÕCCUID VUÄ33 vuä'msted puä33håiddvuu'dest põõšinalla Euroopp tällõsvuu'd meerlaž, paalgâskå'dd da Paalgâskoo'ddi õhttõs. Paalgâskå'dddest lij ouddvuâsttamvuõiggâdvuõtt jii'jjes vuu'd puõccuid, jõs tõk lie kaaupšemnalla.

Puä33vuä'msteei puä33mie'rr lij privatt ä'sš, koozz áhtt ä'rbbvuõđ da åskkmõõž. Tõnt lij vuä33 prâastai västtõözz, jõs kåčč puä33meä'r. Västtõs lij tääujja meä'rtem, mä'te "lij-i tõk kuõ'i'tbeä'l muõr". Puä33ouumaž lij ämmatnõmmök, mõõn ââ'net åâumouummust da neezzanouummust.

- ❶ Öhtt puä33vuä'msteei vuä33 vuä'msted jäänmõssân 500 puä33ad.
- ❷ Puä33vuä'msteei lie Lää'ddjânnmest nu'tt-a 4 400, keäin 40 % lie neezzan.

Čauštõk lij ä'rbbvuõđlaž tuâjjneävv, koin vää'ldet puõccuid kídd.

Puä33håidd aa'lji kå'ddšeellmõõžžâst

PUÄ33 LIJ LÅJJUUM Skandinavia väld-das tuõddârkå'dddest. Vuõššân tõt leäi paaimtösjie'lii kå'ddšeellmõõžžâst da kie'ssemda kue'ddempuä33an. Puõccust vuä33ju vue'33 da mie'lk da aunnsid pihttsi da tuâjjneävvai vääras. Nääil't oummu vuä'i'tte jie'lled Lää'ddjânnam tâ'vv-vuu'dest tõn tuâl'jõõziggisaž aazztõshistoria rää'jest.

Ânn'jõõziggisaž puä33håidd aa'lji kôskkää'i'j loop-pâst. Sâ'mmla a'lõgge puõccid kïõččâd da jo'tte tõi ee'jjpoooddi mie'ldd. Lä'ddla še mättje puä33håäid ää'i'jeld da ooudâs vi'kke tõn jiijjâz taarbi mie'ldd.

Ânnjõž puä33håiddmaall lie ooudâs vikkum juo'kk vuu'd jii'jjesnallšemvuõđid, nu'tt-a jân-nam- da aazztõsjeällmõõžžid da luâđjeälaid pue'rmõsân šiöttlen.

Puä33håiddee'kk älgg 1.6.

Puä33håid vuâdd lij tâ'vv luâddast. Kírrsumus tuajjpââj lie vue'ssmeärkkôs, mii lij kie'ssuei'nmannust da pikalôozz, môök lie cöhçemannust tä'lvukuvddlo'sse.

KEÄSSA MEÄRKAT VUE'ZZID

Puä33håiddee'kk älgg kie'ssmannu aalgâst. Puä33 pâlgg keässä påâdai, kiçclâdd veâ'ltted tiu'rid. Sôhsâam pârggee da čue'rv šâ'dde ja'ttlânji. Kôskk-keässä teeu'r nâ'rre puõccuid çiökkren tuõddrid da jie'ggid.

Tõn luâdeetmôõžž äu'kkeit puä33håiddtuâjain: çiökkrid jââ'det mie'ccest ää'i'di sizz vue'ssmeärkkam diött. Puõccuid noorât juõ'kk jânnma ânn'jõõvvi vuõ'jjin: vää'33ee'l, moottorpiõ'kkin le'be helikopterin. Puõccui GPS-vuu'l hiälpte çiökkri ooccmõõžž mie'ccest. Vue'ssmeärkkam altteet täuja jeä'kkää le'be ekka, gu äimm lij čuässnam. Jee'resnalla puõccu vuäi'tte viõnjâd pakkvuõðâst.

Tä'lvusôbsâam pârggee kie'ss-sôhssmid. Puä33 vuâidd sôddi čue'rvid mâ'yyjue'ljid sâ'ppleenjuôllsin.

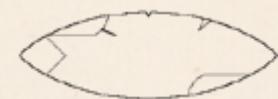
Pe'lljmiârk lââ'ssen puõccust vuei'tet ââ'nned piiltkid le'be vuu'lid.

Pe'lljmiârk lââ'ssen puõccust vuei'tet ââ'nned piiltkid le'be vuu'lid.

JUÖ'KK PUÄ33VUÄ'MSTEE'JEST lij pe'lljmiârkk. Pe'lljmiârk snaaid lie 21 da âânnmôõžžâst pe'lljmiârk lie nu'tt-a 12 000. Odđ miârkid raajât taa'rb mie'ldd. Pe'lljmiârk mainstummuš älgg puõccu vuõigâs pee'llj kie'jest. Vuõšân muštlet vuei'vvsnaaidid di te'l uu'ccab snaaidid.

VUE'SSMEÄRKKAM TUÂJJKÖÖSK

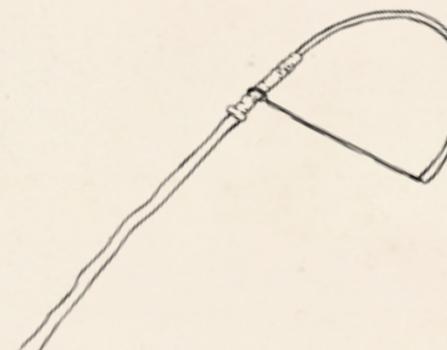
- Vue'zzid tää'vetet ää'i'dest kiôdin, saakkin le'be čauštõõggin.
- Vue'zzid keâlgglâ'stte da lue'ştet ooccâd ääldas.
- Kêe'rj ool piijât, mii vue'ss čuâvv mõõn ääld.
- Tää'vetet vue'zzid ja mie'râkeet pee'lljid vuä'msteei miârk.

"Vuõigâs čâlstôk čue'rveä'lñn, hanjj rââ pp-peä'lñn. Ci'žsbeä'lñn kue'pper, čue'rveä'lñn hanjj da haangâst sizz."

Kue'htt jee'resnallşem pe'lljmiârk da tóî snaaid.

Vimpa

"Vuõigâs lââ'ddkôzz. Ci'žsbeä'lñn čokkum, čue'rveä'lñn cie'kkes, rââ pp-peä'lñn vue'stthanggg."

Testosteroni vuäžž sârvva nji'šk'maddjid nânsmed gu rôõggâd âlddan. Sârvva lie moočâd da valmmâž tuärrmôšše. Oummu kannat kâ'rvved puõccuid gu lij rôõggâd.

Čõõuč pikalõõzz

Čâhča älgg rôõggâd le'be kee'mm. Sââ'rves nâårr ääldain jiõccses corri, mõõn tõt va 'httai tää'rkeld. Sârvvsid kôskksâž tuärrmôš da čue'rvid škaalâttam tuejee tõn, što ääldai kee'mm da kiiđ kue'ddem lie õhttina. Rôõggâd mâñña sââ'rves kôõčcat čue'rvees.

ÄÄLDAIN ŜEÄST'TEEI SÂRVVA nâ'rre jiõccsees čorri da keä'čče tõn tärkka. Puäžžtuâjain tän äu'kkeit gu noorât puõccuid pikalõõsse. Noorrâm älgg täujuja čohč-kâlggmannust. Tuâjast ââ'net juõ'kki jânnma da luâđjiâllu ânn'jõõvvi vuõ'jjid: tuâj tuejeet vää'zzeel, moottoriõ'kkin, moottorkéâlkain le'be helikopterin. Puäžžpie'nnid še ââ'net veä'kken puõccui noorrâm-da kîõčcamtuâjain.

Puõccu
miõlsummuš
porrmôš lij
kuõbbâr.

Pikalõs lij tillpei'vv.

PIKALÕÖZZ JÅÅTTMÔŠ

- Puõccuid vuejtet uu'cces stuukkin kîõrnnu, ko'st kâ'ddempuõccuid da jie'llempuõccuid raatkõõdât kontrrid.
- Jie'llempuõccuid looggâd da täälkat parasiitti vuâstta. Lookkâm miârkkšââvv ää'i'dest kiött'töllum puõccui kee'rjtem logstõ'kke.
- Puõccu tää'vtet, tõn pe'lljumiârk kîõõččât da i'lmmitet lo'kke, kii mie'rkkad puõccu läâkktau'ille.
- Puõccu jeä'rttsõhsismid pirstet kuâlggmiârk, što tie'det tõn voddõõttâm pikalõõzzâst.
- Lââkktaau'lid teâđaid kee'rjõõvât paalgâskââ'dd puäžžlogstõ'kke, ko'st se'lvvan vuâ'msteei da paalgâskââ'dd puäžžmeõ'ri.

Puäžžlogstõ'kk'e kee'rjum puõccu
jeä'rttsõhsismid pirstet kuâlggmiârk.

Tälvva puõccuid kiõččât

Puä33 lij šiõttlõövvâm kõlmm da muõttjeei jeällmõ'sše. Kõzžkää'v raajõs tuejjad vuei'tlvi'žzen obbsest. Jue'lj på'sše su'dden viõkkâš võrrjååttem da oljhaapp diött. Oljhapptåimm nu'tt-mâ'ta puõlåskoolgås.

PUÕCCU TÄ'LVSÖÖUS lij tuõdi vuõkkâd. Puä33 pi'rõggad puârast kõrr puõll'est še. Gu peâgg, de puä33 jåårgal sie'lj beä'lnn piõ'gõe, što sue'jjad vuei'ves, ko'st lij â'zzte'mes sõhs-sâm.

Puä33 vuäitt čiõgrded tälvva porrmõõž joba pâ'jjel mettar obbâz vue'lnn. Puä33 pâarr poorrmõõžan 300-400 jee'res šäddad. Tä'lvv lij puäccja luâdast vä'žõlõs pââ'jj, kuä'ss tõt mõõnat joba 20 % čõõuč teäddast. Puõccui pue'rrjie'llmest kuuitâg huõl â'net tälvva peâmm'mummšin taarb mie'ldd.

Puõccuid kiõčmõõžâst tälvva â'net määngnallšem vuõ'jjid. Čiõkkrid kiõččât moottorkeâlkain da pie'nnin. Piârri, soogg le'be sijddkâå'dd årrje siidid, mõõk peâmma da keä'če puõccuid õõutâst. Måttam paalgâskoo'ddin puõccuid peâmma õõutâst. Måttam puä33vuä'msteei nâ'rre puõccuid tä'lvmäänpõ'jid äidda. Puä33håiddmaall lie hämmnam juõ'kk paalgâskâå'dd luâdjäälaid da jee'res mäddâânnmõõž suâppi ma'lle.

Ķiđđ – Valpuurin vue'ss cuõñjust

Keâddja puôccu å'cce porrmôôžž láppmie'ccin
cuõñju á'lñ. Kue'ddem lij kirsumus
vue'ssmannust.

Åi'ddešöddâm vue'ss.

Puôccu kâ'šk'vue'žž lij
kiđđtälvva hä'rč.

ŠÖDDÂMPOODDÂST VUE'SS TAARBAŠ
ääldes mie'lk. U'cc puäžžvue'ss spraavdâått
vuõssmôs jie'llemneä'ttlestes sii'ske ru'čk'kes
pue'i'd da suõ'k'kes toork diött. Vue'zzi sôddâm-
teädd šâdd kue'i'tkeârddsi'žzen ju'n vuõssmôs
mannu pooddâst. Čue'rvid še ä'lõge šôddâd
vuõssmôs jie'llem neä'ttlest. Ääld kõõčcat
čue'rvid sôrgg kue'ddem mâñjja.

Keâddja košk'keet puôccu kâ'šk'vue'žž. Sa'lttjum
vue'žžid kåâžžat seinna le'be la'k'ke da suejeet
sää'i'min. Kiđđpe'i'vv da puõlâš kiõrggne vue'žž.
Kâ'šk'vue'žž lij tuõði šiõgg jeä'ves da seill puâ-
rast. Vue'kk taimm tâ'lk tâ'vven.

Puä33 lij tiõrvvvsallaš porrmõš

PUÄ33VUE'33 LIJ fiinâs raajjõõzzâs, mõõn diõtt tõt lij säu'rr, ja'ttlânni õriggan da hie'lkeld suudi. Puõccu ceâlgga, čââu'd vuâlla nârrjum vuõj kââcõeet puõi'dden. Tõn ââ'net pâsttmõ'šše da õeâttmõ'šše. Vue'33 lââ'ssen puõccu čââ'd, vuõivâs, mââ'nmõõzž, njuhçâm, võr ja mie'lk lie šiõgg porrmõõzž.

Puä33vue'33 ärvvsumus vue'zz lie fi'lee da čuärbeä'l. Fi'le lij pue'rr sâ'rõggporrmõš. Čuärbeä'l est vuâ33 pue'rmõs kôöumâspâ'lvvuum vue'33. Čuärbeä'l lââ'ssen šiõgg õeä'rstõsvue'33 lie čuämtõs da ouddcõ'lj. Puk puõccu vuõ'zzin vuäitt valmsted ä'rbbvuõdlâž kâ'skkvue'33 še.

Kõ'sses, lahccnallšem puä33mie'lk lie tuu'l juukkâm da tõ'st lie raajjam vuâst da vuõj. Puä33mie'lkest lij joba koumm vuâra jeänab energia gu kuuzzmie'lkest. Tääl puä33mie'lk jie ââ'n porrmõššân, leâša tõn ââ'net jeä'rbi mie'ldd kosmetiikkast aunnsen.

PUÄZZVUE'33 LIJ TIÖRVVVSALLAŠ

- Occanj vuõjj
- Pue'rr vuõjihäppnoorâs
- Jiânnai protein
- Vââ'lljest vitamin da mineraal-da vää'nnaunnâz

Puä33 lij jeä'Istõs

PUÄ33 LIJ Lappi snäätñ'jumus ooudâsmiârkk da kôskksaž kie'ssemviõkkturejjei. Turismm ta'rjjad jiânnai vuäittmõõzžid puä33vuä'msteeja. Puä33programmkäazzkõõz lie pâjjnam öhttan puä33jie'llemkeäin ekonomoolmaž çoodutuejjejen. Lââ'ssen puä33vuä'msteei vuä33a lââ'sstiânnâz, gu valmste da kaaupše õiõtt-tuâjaid da mä'tkõmooštaid le'be aunnsid, mâ'i'd ââ'net tõin. Turismm lij lââ'zztam puä33vue'33 kôõjjõõz še da tõn diõtt puä33vue'33 ta'rjummuž restaantin.

Ķiđdtä'lvv puä33keâšttõõttmõõžin lie ku'kkes ä'rbbvuõd. Åâ'respuõccu tree'njem keâlbvuânnin kai'bbai jiânnai ää'i'j da õiõrddâmvuõd. Õeâšttõõttmõõpâ'j tâ'snnpodd lie Jeä'rõggkoongõsvuõttkeâšttõõttmõõž. Puä33keâšttõõttmõõžid reä'sše Suomen porkilpailijat ry da pâäiklaž öhttõõz.

Puä33 teâvat

PUÖCCU SÖÖUS lij jee'resnallšem puöccu jee'res vue'zzin da ta'rjjad mäǟngnalla âânnmõšvuäittmõöžžid. Ouddmiârkkân kâ'mmid tuejeet kammsin, mõök keâll'je âânnmõöžž.

Tue'llj vuäitt koškeed åuggan seei'nest, tä'l čâudda puei'dd kåškk čää'ccjie'kkî

oolžen. Näkam lâiddtue'llj lij ä'rbbvuõdlâž lie'nnjstemvuâlaž kâvvsest. Tue'lljest vuäžžat luâđmeâldlaž pärkkčâu'dd le'be še'snn, gu tõn pärkkeet jm. puâjuin. Fabriikklaž vue'jin puä33tue'lljest šâdd lââ'ssen tee'mes aniliiničâu'dd da keâ'ppsôs suedečâu'dd. Mä'tkkmõštt- da põört hiârvtem aunnsin hei'vvai fabriikklaž vue'jin meiddum tue'llj.

Tallsid åâ'net kåâ'ddki se'st.

PUÄ33 LIJ MÄÄNGPEÄLLSAŽ KIÖTT-TUÂJJAUNÂS

- Kammsin kåâ'ddkid, keâ'pprid, keâsttsid da kamspusid
- Källičâu'dest käällkid
- Šee'şnest anorakkid, puusid, laaukid da siâkkid
- Kõõ3zin da taau'tin hiârvid
- Čue'rvest jm. värvaid da hiârvid neei'bïd da pâ'kk-kooppid nõõ'id
- Suõnin čâu'ddtuâjaid turaškasuõn

Suõnn da šee'şnest tuejjuum suõrmmvuä'd.

28

Puä33håiddkulttuur jeäll viõhssân

Puä33håidd lij puölvvõõggâst nobba si'rddi, luõttu vuâđđõõvvi ä'rbbvuõdlâž jie'llemkeäinn da puä33piärrga töt lij celai jie'llem. Töt ooudâs juätkk sää'mkiolid da sää'mmlaž da tá'vlâ'ddlaž historialaž da jii'jjesnallšem puä33kulttuur.

PUÖCCUID DA LUÂĐJEÄLAID sannôs lij veeidas. Puä33håidsannôs lij âânnmõöžžast arggpee'i' saaggin. Puä33 lij piâssâm määng särnnamvuõ'jjid. Täuaja kooll, što mainstet ouddmiârkkân puöccu kožžmõöžžast, mii lij

nu'tt-a čiçčâm kilometred. "Puä33 mättat" -särnnamvuõ'jjin miârkkšõõvât tõn, mä'htt jie'llem lij ää'l mõõn nu'tt mât'e ouumaž plaanad. Tââ'v ceäppösnee'kk lie ää'l âânnam puöccu aunnsen da tee'mmen.

Tâ'vv-Taar Altast kaunnum pâ'htpirstõõgg lie dobitit iir'jjid puä'res da čuä'jte puöccuid le'be koo'ddid še'leemää'i din.

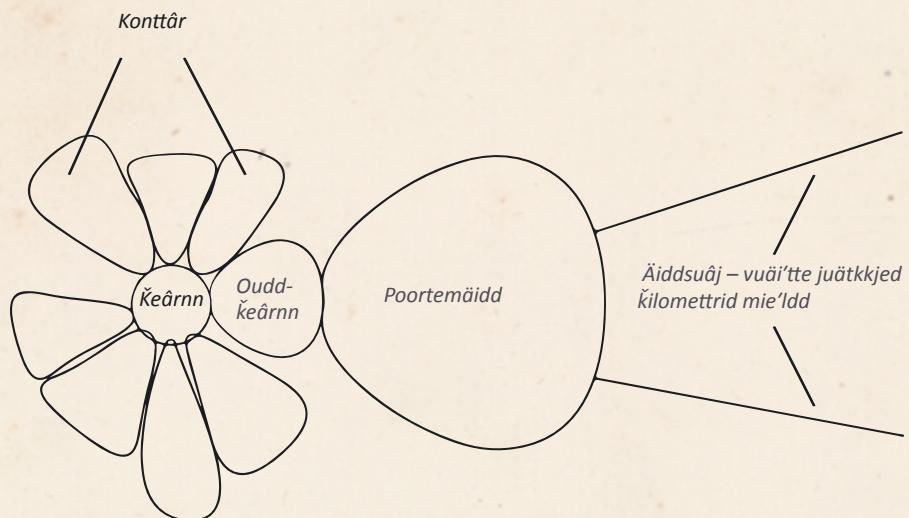
29

Pikalōsäidd

Lie'ŋg

Puôccu jaâ'dtet aiddu äidduuâjaid le'be joodâsääidaid veäkka.

Snimldöögäst pikalōsääid vuõ'zz.

Ääid vu'e'zzi nôõm vaajtâ lle vuu'di mie'lld.

Puä33sannõs

Jiâll Elo
Puä33ooccâm Etto
Sââ'rves Hirvas
Heargi Härkä
Gurggästat Jotos, rannio
Johtin Jutaaminen
Gâlbjenunni Kalppinokka
Čoõllâd Keloa
Keârnn Kirnu
Koontâr Konttori
Kõ33kää'pp Kopara
Kooistös Kosate
Kââlvâk Kulvakko
Kââddas Kunteus
Sueikkjeä'rtt Luostakka
Nõmmlooppâk Maakkana
Sa'mja'd Musikki
Nâmmeçoarvvit Naamasarvet
Nõmmlooppâk Nimiloppu

Njolpp Nulppo
Palggâd Palkia
Čoor Parttio
Kejspe'llj Peura
Rää'ves Raavas
Keârja Rooki
Rouggâd Roukua
Pinjâlsõõus Rusakka
Rõõggâd Rykimä
Teu'rrai'gg Räkkä
Taammâd Taamoa
Kää'ddesjeä'rõg Takkahärkä
Čiõggâr Tokka
Åâ'rek Urakka
Äldd Vaadin
Ju'vjj / Kõbbju'vjj Valkko
Veeitlõs Veiti
Vuõnjâ Vuonelo
Vuei're Vuorso

